РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Сухана Станіслава Станіславовича на тему «Правове регулювання прав інтелектуальної власності у трудових правовідносинах України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації. Курс України на повноправне членство у Європейському Союзі та статус кандидата у члени ЄС, набутий у 2022 році, поставили перед національним правопорядком завдання комплексної гармонізації законодавства з acquis communautaire. У сфері інтелектуальної власності це завдання має особливе значення: Україна взяла на себе зобов'язання за Угодою про асоціацію, Угодою TRIPS та низкою інших міжнародних договорів забезпечити рівень охорони прав інтелектуальної власності, співмірний зі стандартами ЄС. Проте інтелектуальна власність функціонує переважно у площині трудових та договірних правовідносин – у компаніях, наукових установах, оборонних підприємствах, і саме на цьому стику виявляються найбільш гострі прогалини у правовому регулюванні.

Потреба в реформуванні цього інституту посилюється безпековим чинником: збройна агресія Російської Федерації висунула на перший план питання захисту науково-технічної інформації, що становить державну і службову таємницю, охорони об'єктів інтелектуальної власності оборонного призначення, регулювання відносин з військовослужбовцями-винахідниками. Не менш значущою є й перспектива повоєнного відновлення держави, що передбачає масштабне залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі, а інвестиційна привабливість країни прямо корелює з ефективністю національного режиму охорони інтелектуальної власності.

У цьому контексті дисертаційне дослідження С. С. Сухана набуває особливої актуальності. Воно ставить перед собою завдання комплексного теоретико-правового аналізу інституту інтелектуальної власності у трудових правовідносинах із урахуванням як національного законодавства, так і міжнародно-правових

стандартів, законодавства провідних держав світу, що мають усталені традиції у цій сфері. Здобувач продемонстрував досить широке орієнтування в нормативному матеріалі, охопивши законодавство та практику США, Сполученого Королівства, ФРН, Франції, Іспанії, Норвегії, Чехії, Угорщини, Болгарії, Японії, Республіки Кореї, Данії та інших держав.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Емпірична база дисертаційного дослідження є представницькою. Здобувач опрацював значний масив міжнародно-правових актів – Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів, Паризьку конвенцію про охорону промислової власності, Угоду TRIPS, Договір ВОІВ про авторське право, Європейську патентну конвенцію, Директиву ЄС 2016/943 про захист нерозкритих ноу-хау та комерційної інформації, інші міжнародні інструменти. На особливу увагу заслуговує залучення зарубіжного нормативного матеріалу: автор посилається на Кодекс інтелектуальної власності Франції, Акт про авторське право, дизайни і патенти Сполученого Королівства 1988 року, Кодекс економічного права Бельгії, Акт про авторське право Австрії 1936 року, спеціальні акти США тощо.

Методологічно дослідження є збалансованим. Особливо вдало застосовано порівняльно-правовий метод – основний інструментарій дослідження. На його основі здобувач здійснив зіставлення національних і зарубіжних підходів та сформулював конкретні рекомендації щодо рецепції зарубіжного досвіду. Діалектичний, формально-юридичний, історико-правовий та структурно-функціональний методи виконують допоміжні функції, що цілком відповідає природі обраної проблематики як такої, що передбачає суттєвий компаративістичний компонент.

Структура дослідження логічно вмотивована: у першому розділі здобувач закладає теоретичний фундамент, у другому – характеризує обіг об'єктів інтелектуальної власності у трудових правовідносинах, у третьому – формулює пропозиції з удосконалення національного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду. Висновки до кожного розділу та загальні висновки сформульовані змістовно та підкріплені відповідною аргументацією.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації виявляється у формуванні цілісної концепції правового регулювання інтелектуальної власності у трудових правовідносинах, що вибудовується одночасно у трьох вимірах: внутрішньоправовому (систематизація національних норм), порівняльно-правовому (рецепція зарубіжного досвіду) та інтеграційному (адаптація до міжнародних стандартів). Серед найбільш значущих авторських здобутків заслуговують на виокремлення такі:

– розроблено пропозиції щодо правового режиму об'єктів інтелектуальної власності, створених військовослужбовцями під час проходження військової служби. Ця проблематика практично не розроблялася в українській цивілістичній доктрині попри її надзвичайну актуальність в умовах воєнного стану та активного оборонно-промислового виробництва. На основі досвіду США (зокрема Defense Federal Acquisition Regulation Supplement) та Сполученого Королівства (Cooperative Research and Development Agreement) автор формулює модель управління такими об'єктами з метою їх використання у військовій сфері або комерціалізації;

– на основі компаративістичного аналізу запропоновано класифікацію об'єктів інтелектуальної власності у трудових правовідносинах за критерієм ефективності та практичного застосування з виокремленням п'яти груп. Ця класифікація має самостійний доктринальний характер і може використовуватися як інструмент впорядкування національного законодавства;

– обґрунтовано доцільність застосування пропрієтарної теорії інтелектуальної власності (характерної для англо-американської правової традиції) на противагу домінуючій в Україні теорії виключних прав, з аргументацією про створювані останньою правові обмеження для активного включення об'єктів інтелектуальної власності в економічний обіг;

– окреслено напрями гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами шляхом прийняття спеціальних нормативно-правових актів щодо комерційної таємниці, ноу-хау, раціоналізаторської пропозиції, службових об'єктів інтелектуальної власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає передусім у нормотворчому вимірі: висновки і пропозиції здобувача можуть слугувати концептуальним підґрунтям для законопроєктної роботи Верховної Ради України, профільних міністерств та Національного органу інтелектуальної власності у частині імплементації Директиви ЄС 2016/943, Директиви 2009/24/ЄС, Директиви 96/9/ЄС, інших актів acquis. Прикладна цінність дослідження зростає й у контексті повоєнного відновлення України та залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі економіки, де передбачуваність правового режиму інтелектуальної власності виступає одним з визначальних чинників інвестиційного клімату. Результати роботи також можуть бути використані судами загальної юрисдикції, Вищим судом з питань інтелектуальної власності, у науково-дослідній та навчально-методичній діяльності.

Публікації за темою дисертації. Основні наукові результати, отримані здобувачем у процесі виконання дисертації, опубліковані у трьох наукових статтях у фахових виданнях України, забезпечених ідентифікаторами DOI, що відповідає сучасним вимогам академічної доброчесності та міжнародним стандартам наукометричного обліку:

1. Сухан С. С. Особливості науково-технічної інформації як предмету цивільних правовідносин в законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 9. С. 448–451.

2. Сухан С. С. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності у трудових правовідносинах. *Право і суспільство.* 2025. № 4. Ч. 2. С. 317–323.

3. Сухан С. С. Об'єкти інтелектуальної власності військовослужбовців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право».* 2025. № 91. Ч. 5. С. 339–345.

Апробація результатів здійснена також через виступ на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі» (Будапешт, 4–5 жовтня 2025 року). Опубліковані праці презентують ключові положення дисертації та підтверджують повноту викладу її основних результатів у відкритому науковому обігу.

Дискусійні положення та зауваження. Загалом високо оцінюючи виконане дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне звернути увагу на низку положень, які потребують додаткової аргументації або викликають дискусію:

1. Аналіз положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині інтелектуальної власності у дисертації виконаний фрагментарно. Зокрема, поза увагою залишилася стаття 178 Угоди, що регулює право на оренду авторських творів та їх копій (комп'ютерних програм, кінематографічних творів) і встановлює обов'язкові стандарти для держав-сторін. Дисертантові варто було б з'ясувати, чи передбачає чинне законодавство України (Цивільний кодекс, Закон «Про авторське право і суміжні права») механізми контролю правовласника над прокатом, чи поширюється на цю сферу принцип вичерпання прав (first sale doctrine), та які зміни до національного законодавства потрібні для забезпечення відповідності європейським стандартам у контексті подальшого вступу України до ЄС.

2. Поза увагою здобувача залишилася стаття 40 Угоди TRIPS, яка регулює антиконкурентні практики у договірних ліцензіях на об'єкти інтелектуальної власності. Це питання має значення для трудових правовідносин зокрема у тих випадках, коли роботодавець, отримавши права на службовий об'єкт інтелектуальної власності, надає ліцензії третім особам з умовами, що обмежують конкуренцію. Дисертантові варто було б зіставити положення статті 40 TRIPS з нормами Закону України «Про захист економічної конкуренції» та з'ясувати, чи поширюється його дія на сферу інтелектуальної власності, а в разі негативної відповіді запропонувати конкретні зміни до профільного законодавства, що відповідало б принципу добросовісної конкуренції, закріпленому статтею 42 Конституції України.

3. Аналіз директив Європейського Союзу, що мають принципове значення для теми дослідження, є вибірковим. Здобувач справедливо звертається до Директиви ЄС 2016/943 про захист торговельних таємниць, проте практично залишає поза увагою Директиву 2009/24/ЄС про правову охорону комп'ютерних програм (особливо її статтю 2(3) щодо службових програм) та Директиву 96/9/ЄС про правову охорону баз даних (з її особливим режимом *sui generis* для виробників

бази даних). Ці акти безпосередньо регулюють аспекти створення основних об'єктів цифрової економіки і мали б бути предметом докладного аналізу в дисертаційному дослідженні, орієнтованому на адаптацію до acquis ЄС.

Загальний висновок. Дисертація Сухана Станіслава Станіславовича на тему «Правове регулювання прав інтелектуальної власності у трудових правовідносинах України» є самостійною, кваліфікованою науковою працею, яка за змістовним наповненням, рівнем теоретичного опрацювання та науковою новизною відповідає вимогам, що ставляться до дисертаційних досліджень відповідно до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями), а Сухан Станіслав Станіславович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

к.ю.н., проф.,

професор кафедри цивільного права

та процесу ДВНЗ «Ужгородський

національний університет» **Павло ЧЕРЕВКО**

Підпис Павла Черевка засвідчую:

Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ» **Олена МЕЛЬНИК**